

# NAŠ KMEČKI DOM

Štev. 2.

V Ljubljani, dne 2. februarja 1911.

Leto III.

## Varstvo ptic.

V lanskem »Domoljubu« smo podali že nekaj splošnih opomb o važnosti ptic za kmetijstvo in o nujni potrebi, da si varujemo te najboljše prijateljice svoje. Danes pa hočem priporočiti še nekaj drugih sredstev v varstvo naših ljubljank.

Izvrsten pripomoček za pomnoževanje ptic so varstveni lesovi; pribežališča, zasajena na sicer malo rodovitnem svetu iz  $\frac{3}{4}$  gloga (belega trnja ali medvedove hruške) in iz  $\frac{1}{4}$  gabrovja, divje gavrtože in navadnega robidovja (kopinjaka). Na kako mnogih krajih najdemo sredi polja in travnikov puste otočce, ki ne dajejo nobena užitka, zapuščene jame, kjer so kedaj kopali gramoz. Zasadimo tako puščobo kot varstven les in dala nam bo bogate obresti. Med drugo hosto kaže posaditi tudi kak bezgov in brinjev grm ter posamezne smrečice. Vmes eno ali drugo drevo, ki daje senco, jerebiko (oskoruša) ali kak hrast, krog in krog celega tičjega parka pa živo mejo od divje vrtnice in tičje srce bo poskakovalo veselja in stotero povrnilo tvojo skrb. Če je kdo lovec, naj mu povem, da je tak les ali remiza obenem tudi najboljše varstvo za divjo perutnino in najpripravniji prostor za zimsko krmljenje, posebno za fazane in jerebice.

Zelo pripravne so za varstvo ptic žive meje, ki dajo sicer bolj ozko, a zato toliko daljše pribežališče. Čudno je, da se ptice ne strašijo niti grmenja železniških vlakov in rade gnezdiijo v živih mejah ob železniškem tiru. Tako so opazovali ob neki železnici na daljavo 20.469 m v glogovi meji 701 gnezdo, na vsakih 30 m torej po eno gnezdo. Posebno strnad in konopljenka sta bila vmes.

Ob vodah zasajaj beko in črni topol, ki jima na vsakih pet let obsekaj veje, tudi kako smreko ali po več sku-

paj, posebno pa vrbe za pletenje košar. Ptice imajo zelo nerade krajine, kjer morajo poletavati čez večje nezarastle prostore. Votline, ki se napravijo sčasoma v starih vrbah in topolih, nam privabijo zlasti najbolj koristne izmed koristnih ptic, to je: različne vrste senic, rdečerepko, vijoglava, brgleze, plezovte, zeleno in sivo žolno (pivko) ter razne vrste deteljev, smrdokavro, brinjevko, črnoglavega malega srakoperja, tašico in druge. Skušnja uči, da privabi pravilno urejen varstven les v sicer ubožen kraj toliko in tako različnih ptic, da je podobna pokrajina bolj kletki, nego prosti naravi, da spominja bolj nekdanjega paradiža nego doline solza.

Kmetijstvo in gozdarstvo, zlasti pa uspešna sadjereja je odvisna najbolj od ptičev duplarjev. Kar je človek v naravi pokvaril, to naj duplarice zopet popravijo. Zakaj, kadar nastopijo škodljivci iz malega sveta žuželk v veliki meri, kadar se razlije preko naših gozdov in sadnih vrtov povodenj smrekovega prelca, borovega in hrastovega izprevodnika, rjavega hroča in raznih drugih sadnih škodljivcev, tedaj lahko izmeče država milijone in vendar je uspeh še malenkosten. Narava se da popravljati le z naravo; kjer so se nam razpasli v velikem številu sovražniki rastlinstva, tam moramo osredotočiti tudi njihove sovražnike, ptice. Kjer se dobro kmetuje, gozdari in vrtnari, tam je treba tudi skrbnega varstva ptic, drugače se zgubi ravnotežje v naravi in ta zguba gre le na naš račun.

Kjer ni naravnih votlin za gnezdenje duplarjev, tam je nujna potreba, da preskrbimo sami pticam priliko za gnezdenje. Duplarje delimo v polduplarje in celoduplarje.

Prvi gnezdiijo bolj v razpokah, globinah, napol odprtih duplinah. Najkoristnejši so: rdečerepka, sivi muharček, bela pastarica, taščica, pustovka, kavka, razne sove večkrat.

Celoduplarji pa gnezdiijo najraje v globokih votlinah, ki niso dosti širje od njihovega telesa. So pa: sinice (navadna, modra, črna, močvirska, čopasta), brglez, plezovt, vse vrste žolen in detljev, škorec, črni muhar, mila jericica, hudournik, zlatovranka, divji golob (dular), čuki in sove in drugi.

Polduplarji si dobijo pripravnega prostora za gnezdo tudi brez vas, celoduplarjem pa kaže v mnogih krajih, zlasti kjer ni gozdov, priti na pomoč z valilnimi skrinjicami. Če pa hočemo imeti od teh skrinjic sploh kako korist, morajo biti: 1. pravilno narejene in 2. moramo pravilno ravnati z njimi. Ne moremo na tem mestu popisati natančno, kako naj bo napravljena valilna skrinjica. Kdor se za stvar zares zanima, naj si naroči par vzorcev od tvrdke »Herm. Scheid, Büren, Vestfalsko«, ki ima svojo podružnico za izdelovanje Berlepševih valilnih skrinjic tudi v Avstriji.

Najboljše valilne skrinjice so brez vsake vrednosti, ako jih ne obesiš tako, kot zahteva narava. Najboljši čas za obešanje teh skrinjic po drevju je jesen ali zima, da se duplarji do spomladi že privadijo ponudenih bivališč. Skrinjice naj visijo popolnoma navpično, le gornji del sme biti nagnjen malce naprej, nikoli pa ne nazaj. Letavna luknjica naj bo obrnjena proti jugovzhodu. Skrinjica naj bo dobro pritrjena z žebli in žico; valilnic, ki jih veter maje, ne sprejme nobena ptica.

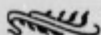
V vsakem naravnem duplu najdeš na dnu nekoliko sprstenelega lesa, listja in podobne reči, tudi v umetni skrinjici tega ne sme manjkati. Zato zmešamo prsti in žaganja v enakih delih in nasujemo te zmesi 1 do 3 cm debelo na dno skrinjice, to je  $\frac{1}{10}$  do največ četrt litra te zmesi. Če tega ne izpolniš, zastonj bodo vsi poizkusi z valilnimi skrinjicami.

Skrinjica naj bo zavarovana in prikrita s kakimi vejicami in vsaj 30 korakov oddaljena druga od druge.

Visokost, v kateri jih obešamo, je različna pri raznih pticah, 2 do 4 m, pa tudi 8 m visoko.

Še nekoliko praktičnih nasvetov si prihranimo za drugikrat.

Fr. Pengov.



## Glavne določbe stavbenega reda za Kranjsko.

Zakon z dne 25. oktobra 1875 deželnega zakonika številka 26. določa, kako se imajo staviti razna poslopja.

Ker so določbe tega zakona še veliko premalo znane, ne samo kmečkemu ljudstvu, ampak tudi tistim, ki imajo z zidanjem večkrat opraviti, kakor n. pr. županom in zidarjem, menim, da ne bo odveč, ako v tem članku razložim najvažnejše postavne določbe. Vsak gospodar pride prej ali slej v položaj, da mora zidati, prezidavati, prizidavati in popravljati; dobro je torej, ako ve, kako naj naredi, da mu ne bo mogel kak porednež nagajati.

1. Stavbeno dovoljenje.

Vselej kadar hoče kdo kaj na novo zidati, kaj prizidati, ali kako poslopje temeljito popraviti, mora imeti za to stavbeno dovoljenje.

Dovoljenja je treba tudi iskati kadar se delajo: kapnice, kleti, dimniki, strelovodi, kadar se gospodarski prostori izpremenijo v stanovanja ali narobe.

Manjša popravila se stavbeni oblasti samo naznanijo. Oblast mora v 48 urah svoje zahteve staviti; ako tega ne stori, ima gospodar pravico, popravilo izvršiti.

Včasih pa še tega naznanila ni treba, n. pr. če delaš nova tla, popravljáš vrata in okna, če poslopje prekriješ z istim materijalom, kakor je bilo prej krito, če ometavaš dimnike, popravljáš kapnico ali gnojišče itd.

Kdo daje stavbeno dovoljenje?

Stavbena oblast. In ktera je ta? Pri vseh navadnih stavbah občina, torej župan.

Pri javnih stavbah, ki se delajo na stroške dežele ali države, tudi pri stavbah v obrtne namene, je stavbena oblast okrajno glavarstvo. Kadar pa se cela vas na novo pozida ali premesti, tedaj ima odločevati o načrtu deželna vlada.

Pritožbe zoper razsodbo župana, sedo na občinski odbor in zoper razsodbo občinskega odbora na deželni odbor. Pritožbe zoper okrajno glavarstvo se naslovijo na deželno vlado in pritožbe zoper deželno vlado na ministrstvo za notranje zadeve.

Po navadi se torej naredi prošnja za privolitev stavbe na županstvo. Tej prošnji mora biti priložen načrt stavbe v dveh enakih izvodih. Načrt mora biti tako narejen:

1. Obsegati mora lego nove stavbe. Včasih je treba narisati tudi sosednja

poslopja in zemljišča s parcelno številko in posestniki.

2. Tloris nove stavbe. Iz njega se vidi koliko bo poslopje veliko, kako močni bodo zidovi, kakšni bodo v njej prostori. Če bo stavba imela več nadstropij se mora vsako nadstropje v tlorisu narisati.

3. Pročelje. To kaže narejeno stavbo od strani.

4. Vse nenavadne konstrukcije, ki se bodo v novi stavbi izvršile.

Ti načrti naj se naredijo v merilu 1:100; to je 1 cm na popirju pomeni 1 m na stavbi. Načrte morajo podpisati gospodar, risatelj in zidarski mojster.

Županstvo nato odredi komisijski ogled, katerega se imajo udeležiti gospodar, zidar in mejaši. Vse se ima od te komisije določiti, ki rešuje ugovore mejašev, določa lego stavbe, določa, kaj naj se pri stavbi izpremeni itd. Vse to pa mora biti v zapisniku in načrtu natančno označeno.

Ko komisija stavbo dovoli, pritisne občinski pečat na načrte in jih podpiše. En izvod hrani županstvo, enega pa vrne gospodarju.

Rešitev stavbene prošnje se mora dostaviti gospodarju in mejašem. Vsem je na prosto dano, pritožiti se zoper odlok županstva.

Zidanje se pa ne sme pričeti, dokler niso vse pritožbe rešene. Ako gospodar, ki je dobil stavbeno dovoljenje, stavbe v dveh letih ne začne delati, je stavbeno dovoljenje izgubilo svojo veljavo in je treba prošnjo ponoviti.

Zidanje se mora vršiti natančno po načrtu. Za to je odgovoren gospodar in zidarski mojster. Kdor hoče drugače zidati, kakor se je določilo pri komisijskem ogledu, ali kakor kaže načrt, mora to izpremembo vnovič naznaniti, oz. za dovoljenje vnovič prositi. Županstvo ima dolžnost od časa do časa se prepričati, se li stavba izvršuje po določenem načrtu. Kaj določa zakon o stavbi sami, njenih delih in o materijalu, o tem bom poročal prihodnjic. H. P.



## Varčevanje dekel.

Kdor živi od svojega dela, navadno prav lahko porabi zaslužek. Če mu vendar kaj ostane prihranka, katerega more v hranilnici naložiti, pravimo, da se mu dobro godi. Ko bi mogli vsem stanovom prešteti naloženi denar, bi imeli precej dobro sliko o pravem stanju in premoženjskih razmerah ljudi. Mnogi imajo sicer vsled višje službe in večjih dohodkov tudi večje potrebe in razvade, da jim skoro redno le primanjkuje, vendar so hranilne vloge precej vreden dokaz.

Na Nemškem so opazovali po hranilnicah vlagatelje po stanovih in pri tem dognali, da izmed navadnih ljudi prinesejo največ vlog mestne in kmečke dekle. Pod imenom deklet razumemo vse ženske uslužbenke v hišah, ki

imajo hrano in stanovanje pri gospodarju, torej tudi kuharice in hišne.

Na Virtemberškem so pregledovali vse vlagatelje. Največ, celih 164 odstotkov, je bilo dekel. Našteli so v celih deželi 37.136 dekel v hišah, ki so imele skupno 43 milijonov kron vlog. V mestih so imele skoro prav vse dekle prihranke. Izmed vseh dekel jih je 99,7% varčevalo, torej izmed 1000 le 3 niso imele ničesar prihranjenega. Kmečke dekle so imele še posebej 9 milijonov kron. Izmed teh je imelo 44,8% denar v hranilnici.

Začeli so se tudi drugod zanimati za stanove vlagateljev. Mala dežela Sachsen-Meiningen poroča, da se dekle imele leta 1900 37.360 mark prihranjenega, leta 1906 že 88.114 mark. 313 jih je vložilo po 50 mark do 150 mark, 39 do 300 mark, 12 po 500 mark. Prav ista poročila so izdala druga mesta: München, Hamburg, Strassburg in razne dežele. Povsod se kaže, da varčuje več kakor polovica dekel.

Hoteli so vedeti tudi za druge ženske, ki so v službi. Veste, kaj so našli? Izmed vseh, ki so v službah po prodajalnah ali pisarnah, torej blagajničarke, prodajalke, stenografke, modistke in je še drugih bolj nobel gospodičen, so našli le 2% vlagateljic, to se pravi, izmed 1000 imati le 2, celih dve nekaj prihranjenega, vse drugo gre sproti ali pa še zmanjka. Izmed revnih in pripristih ljudi na Nemškem so dekle najbolj varčne in imajo največ prihranjenega v hranilnicah.

Pri nas opazujemo prav podobne razmere. Izmed kmečkih dekel večinoma vsaka kaj prihrani. Mnoge imajo lepo navado, da dajo svoje žulje ubogim starišem. Oče, ki ima številno družino, si izgovori od hiše, kamor gre služiti, žita, živino za oranje in spravljanje skromnih pridelkov. Tudi večina plače gre za revne domače. To je lepo in priča o plemenitem srcu dobrih otrok. Takim, ki dajo res potrebnim domačim svoj zaslužek, ni treba žal biti, če ne morejo dosti naložiti v hranilnici. Saj nalagajo obilni kapital pri Bogu.

Katere pa nimajo teh težav, varčujejo in nalagajo skoro ves svoj zaslužek. Odkar imamo »Čebelice«, moremo to posebno natančno zasledovati. Le pogledite kraje, kjer imajo v Marijini družbi dobro »Čebelico«! Skoro ne boste dobili deklet, ki bi ne imela nekaj naloženega. To je prav veselo znamenje. Če se navadijo prihodnje gospodinje kajzarjev in raznih rokodelcev, ki večinoma poročijo dekle, od mladega varčevati, bodo enkrat skrbne in vestne gospodinje.

Dekle v mestih imajo splošno nekoliko boljše plače, kakor na kmetih. Ne ostaja jim pa veliko več, kakor tovarišicam na deželi, ker imajo večje potrebe. Treba je boljše obleke, kar mnoge zapelje k oni neumni gizdavošti, ki vse na cunje obesi. Imajo pa tudi več priložnosti denar porabiti ali zapraviti. Naši denarni zavodi po me-

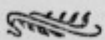


stih še niso nikjer šteli vlagatelje po stanovih, zato ni mogoče dobiti natančnih podatkov o prihrankih naših deklet. Kolikor po poznamo razmere iz lastne skušnjaje, iz mnogo zgledov, lahko rečemo, da po mestih dekle manj prihranijo kakor na deželi. Ko bi pa vse natančno povedale, bi jih bilo tudi mestnih dekel veliko nad polovico, ki so nekaj prihranile za sedem suhih let.

Če pa vprašate vse prodajalke, blagajničarke itd., koliko imajo prihranjenega, boste redno dobili odgovor, da pri mali plači komaj živijo. Obleka, hrana in stanovanje vzame navadno zaslužek celega meseca. Pri nas jih ne bo čez 2 odstotka izmed vseh takih uslužbencev. Prav podobno bo tudi pri učiteljicah, ki komaj izhajajo z navadnimi dohodki.

Človek bi sodil, da bodo pametna dekleta veliko rajše dekle ostale, kakor v gosposki obleki lakoto trpele. Vidimo pa, kako zdaj posebno po deželi primanjkuje dekel. Zaslužek jim je prenizek, delo pretežko; vse beže v mesta. Dobrih poslov skoro ni mogoče dobiti. Če se pa razpiše v mestu kaka priprosta služba v pisarni ali prodajalni s plačo, ki ravno za najpotrebnejše zadostuje, se jih oglasi precej 30 do 50. Preveč imamo ljudi brez služb, premalo delavcev za navadna dela.

Otroci mestnih delavcev ne marajo posebno za ponižne službe dekel, ki imajo precej dela, dobro hrano in primerno plačo. Iščejo le bolj lahkih služb, ker oni so mestne krvi. Sploh se veliko premalo ceni prosto stanovanje in hrana. Če dobi šivilja, delavka v tovarni ali drugod le nekaj vinarjev več, si precej mislijo, koliko so zdaj na boljšem, kakor je bila pred kakor dekla. V resnici so dekle, ki so z vsem preskrbljene, veliko na boljšem, kakor one, ki imajo vso plačo v samem denarju. Nespametni so tudi tisti stariši ali mestni delavci, ki hočejo na vsak način, da bi se otroci izšolali. Od česa bodo potem živeli, kakšno službo bodo take učene ženske dobile. Priprosti kmečki deklji se veliko boljše godi, kakor onim pol gospodičnam v mestih.



## Reja koz.

V naših deželah niso bile koze menda nobenkrat splošno razširjene. Imeli so jih precej le v hribovitih in planinskih krajih. Prišel je čas, ko so smatrali uradniki ubogo kozo za največjo škodljivko gozdnih nasadov in so jo začeli preganjati, da so še doseđanji kozorejci začeli koze precej opuščati. Leta 1900 so našli na celem Kranjskem le 6384 koz. Do danes ni število posebno narastlo, ker se ni nobeden brigal za to zapuščeno žival. Še te, katere imajo naši gospodarji, so prav zanemarjene in malovredne.

V drugih deželah so se pričeli za koze boljši časi. Najbolj razvite dežele v državi so začele z vsemi močmi pospeševati kozorejo. Tako so našli leta 1900 na Nižjeavstrijskem 80.379 koz, na Tirolskem 104.708, na Češkem, ki je najbogatejša dežela pri nas, 316.834, na Solnograškem 45.063, na Koroškem 118.563, na Štajerskem 123.245. V celi Avstriji je bilo 1.019.664 koz.

Od tega časa so začele kmetijske družbe in deželni kulturni sveti prav vstrajno pospeševati kozorejo. Ker so bile domače živali večinoma slabe, so kupili v Švici bele sanske koze, ki nimajo rog, ali rujavosive togenburške, ki so tudi brez rog. Kmetje se vedno bolj zanimajo za kozo, ker vidijo, koliko jim more donosati ta krava revežev, kakor se navadno imenuje. Češki deželni kulturni svet je dal leta 1906. za 26 postaj sanskih koz (en kozel in tri koze) skupno 2967 K 45 vin. podpore, leta 1908. za 47 kozlov in 138 koz 5828 K 97 vin. Lani je bil znesek zopet povišan.

Nemški oddelek na Češkem je dal leta 1906. za nabavo plemenitih koz 3879 K 93 vin. za 42 kozlov in 64 koz, leta 1907. se je preskrbelo 54 kozlov in 88 koz. Skupno so imeli istega leta 124 plemenskih postaj.

Leta 1909. se je kupilo 91 kozlov in 126 koz za 6859 K 09 vin. na tujem in doma. Za eno kozo so plačali 35 K 60 vin. Kozle so dali postajam večinoma zastonj, za koze so plačali gospodarji skupno 1341 K 26 vin. Tako delajo v deželah, kjer je najbolj razvito kmetijstvo. Domačo pasmo so zdatno zboljšali, kmetje so se začeli zanimati, posebno reveži so spoznali, koliko vrednosti je zanje dobra koza.

Še lepši zgled imamo v Nemčiji, kjer je kmetijsko gospodarstvo in še posebno živinoreja na veliko višji stopinji kakor pri nas. Leta 1873. so našli tam 2-3 milj. koz, leta 1907. 3-5 milj. Če prištejemo k našim še ogrske koze (286.392), jih je le na Nemškem skoro trikrat toliko kakor pri nas. Kmetijske družbe in vlade pospešujejo tam kozorejo z velikimi denarnimi podporami in upeljavajo najboljših mlečnih koz. Število ovac je tam padlo od leta 1873. od 25 milijonov na 7-9 milijonov; število koz raste vedno bolj. V celi Evropi se nahaja čez 20 milijonov koz.

Vprašati se moramo, če se nismo za kozorejo premalo brigali. Ali bi ne kazalo tudi pri nas začeti z vpeljavo dobrih mlečnih koz. Pri kmetijstvu ne velja predsodek za ravnilo delovanja, temveč le korist in potreba za kmeta.

Zakaj neki kozo tako priporočajo, zakaj se tudi v najbolj razvitih deželah tako živahno razširja? Dobra koza iz plemenite pasme da na leto na Nemškem in v Švici do 800 litrov prav dobrega mleka, ki ima veliko več toščice, kakor kravje. Oni rezni okus, ki je v naših krajih pri kozah y navadi, se pri dobrem oskrbovanju zgubi. Koza molze skoro celo leto prav do mladičev in

je le okoli štiri tedne pred porodom suha. Za molžo je dobra 8 do 10 let. V primeri z govejo živino porabi skoro prav malo živeža. Če ne more mali bajtar imeti krave, bo prav lahko kozo redil. Pravijo, da se prekrmi z isto krmo, katero porabi srednja krava, 6 do 7 koz. Torej bi imel vsak mali hišar, če ima le količkaj zemlje, eno do dve kozi. Če ima kdo kravico, pa mu mrva preostaja, jo bo najboljšje porabil, če še nekaj koz napravi.

Nobena žival ni tako zadovoljna z vsako krmo, kakor koza. Če ji daš detelje, sena, slame, krompirjeve lupine, repno šavje, listje od bukve ali hrasta, ti vse poje, le peteršilja, česna, čebulje in ostankov jedi ne prenese. Hvaležna je za malo soli, ki je zanjo velika sladčica. Zadovoljna je z vsem, množina mleka je pa seveda od krme odvisna.

Mnogi se bojijo, da bi jim koza vse mladice po gozdih pokončala. Čudni ljudje! Kje je pa pisano, da bi se koza morala zunaj pasti? Na Češkem, Moravskem in Nemškem inajno na stotisoče koz, ki so vedno v hlevu, pa vendar dobro molzejo. Če bika privežeš, boš tudi kozi kos. Torej priveži kozo k malim nalašč zanjo pripravljenim jaslim. Koze imajo slabo navado, da v jasli položeno krmo rade raztresejo in pohodijo. Napravi jim male gare, da bodo prisiljene le po malem puliti in sproti povžiti. Korito za napajanje jim tudi lahko kar v hlevu napraviš, seveda tako visoko, da ne more notri stopiti. Ni se obneslo koze malo doma krmiti in jih potem spustiti na pašo. Če se pasejo, je najboljšje, da dobijo vso hrano na paši. Kadar pridejo ven, jih zveži tako skupaj, da ne bodo mogle drevja poškodovati. Če koz ne maraš vezati, pa malo drevje zavaruj. Velikemu drevju tako ne morejo škodovati, za malo grmovje pa še koristi, če ga koze oberejo.

Ali bi ne kazalo tudi pri nas poskusiti z rejo koz?

Računajmo najprej, koliko napravi koza v letu koristi. Vzemimo, da da dobra koza na leto le 600 litrov mleka; 1 liter po 12 vin. je to 72 K. Vrže 2 do 4 mladiče. Računimo, da so mladiči vredni le 8 K, ko se na Dunaju okoli Velike noči, ko imajo koze navadno mladiče, proda en kozliček sanske pasme za 8 do 13 K, imamo od ene koze v letu vžitka 80 K.

Poglejte zdaj po vaseh vse hiše bajtarjev, hišarjev in okoli tovarn, mest in trgov vse delavce, ki imajo malo posestva, nekaj krme, toda krave ne morejo imeti. Otrok, otrok je veliko, ker s tem drobižem so taki reveži najbolj blagoslovljeni. Poglejte posestva malih posestnikov! Povsodi okoli grmovje, koliko krme se pogubi. Ko bi otroci revežev tako grmovje obirali, bi jim bili gospodarji še hvaležni. Pri vsaki kmečki hiši bi se lahko redili zraven vse živine vsaj še dve kozi. Če vzamemo celo število skupaj, bi prav gotovo le v naši deželi redili lahko 150.000 koz.

Vzemimo jih le 100.000. Če da ena koza 80 K vžitka, je od 100.000 koz 8 milijonov kron. Naše najbolj revno ljudstvo bi moglo imeti le od kozoreje na leto do 8 milijonov kron več dohodkov kakor sedaj. Ko bi mali posestnik redil 5 koz, bi dobil od njih do 400 K vrednosti. Res bi ne bil to čist denar v celoti, toda koliko boljše hrano bi imelo revno ljudstvo!

Število mlekarn je vedno večje. Nekdaj so dobili mali posestniki od večjih gospodarjev zadosti posnetega ali tudi neposnetega mleka. Zdaj gre mleko večinoma v mlekarno. Lahko bi dobili reveži neposnetega, pa ga iz neumnega predsodka, da mleko ni snažno in je skoro sama voda, ne marajo uživati. To neumno ravnanje je skoro povsod razširjeno. Boljši kmetje si mleko nadomestijo z drugo tečno hrano, za kajzarje in rodovine delavcev je pa slabo, kadar mleka primanjkuje. Da v bližini mest in trgov ni mogoče mleka dobiti, je že tako znano. Ko bi družine teh revežev imele le eno kozo, bi bilo zadosti mleka za vso družino.

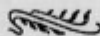
Otroci delavcev in kajzarjev imajo čas nabirati po grmovju krmo za kozo. »Ti bi postali sami tatovi, nobena stvar ne bi bila varna pred njimi,« bo rekel marsikdo. Počasi prijatelj! Veš, kakšni so otroci takih revežev. Navadno postopajo okoli, ker ne vedo kaj delati. Da se pri tem navadijo raznih napak in strasti, je čisto umevno. Ko odrastejo, se jim delati ne ljubi, začnejo piti, beže od doma, na kmetih pa manjka najpotrebnejših delavcev. Ali bi ne bilo boljše, da bi premožni gospodarji sami odkazali revnim otrokom grmovje, ničvredno hosto ali kak plevel za kozo. Navadili bi se dela in postali zdravi udje kmečkega stanu. Ko bi delavci imeli doma boljše življenje, jih ne bi tako gnalo na tuje.

Ako bi imelo revno ljudstvo več dobrega mleka, bi ne bilo pijančevanje tako razširjeno, kakor je zdaj. Dajte otrokom mleka, da ne bodo žganja in vina pozeleli. Kdor ima mleko rad, se ne zmeni veliko za žganje. Gotovo je pa to mogoče edino le z upeljavo dobrih koz.

Vse naše razmere nas naravnost silijo, da se tega važnega vprašanja prav kmalu lotimo. Na sto in sto hiš je na Dolenjskem, ki imajo le mali vinograd in zraven malo hoste; v drugih krajih so delavci, ki hodijo v gozde sekati; so mali posestniki, ki le drugim delajo. Skoro polovica vseh posestnikov nima v mnogih krajih krave. Kako lepo bi shajali s kozo. Koliko dobrot bi jim s tem skazali. Vzbudila se bi obenem večja ljubezen do dela in domačega kraja ter samozavest, ki jo ima le človek, ki ima, kar nujno potrebuje.

Upeljati bo treba koze počasi iz tujine. Švicarske iz doline Saan so precej razvane in drage. Pravijo, da so križane boljše. Lahko bi jih dobili tudi iz Nemškega ali Češkega. Ko bi

jih hoteli ravno iz Švice, so tudi togenburške ali vališke prav dobre. Najdražje blago ni vselej najboljše. V drugih krajih se je najbolj obneslo na tujem kupiti kozla in križati z domačimi kozami. Na tujem kupljena koza se zlepa ne navadi naših razmer. Lahko bi se tudi doma prav za mali denar pokupile mlade kozice in s tujim kozlom dale v kraje, kjer jih še nimajo. Res je težavno, upeljati novo panogo gospodarstva, toda razmere nas silijo k temu poizkusu. Občine bi lahko dale občinskim revežem mesto podpore kozo, da se preživijo ob svojem delu. Tudi hranilnice bi imele tu prav hvaležno polje. Največ mora seveda storiti dežela, ker se v tem vprašanju gre za zdravi razvoj večine prebivalcev. Pametno bo treba poizkusiti, da bomo dosegli uspeh. Če je šlo povsod drugod, potem niti nam ne bo izpodletelo.



## Zanimivosti iz francoskega zadrugištva.

V nobeni deželi na svetu ni toliko premožnih ljudi, kakor na Francoskem. V Ameriki so večji bogatini, na Angleškem zelo veliko denarja, toda v obeh državah je bogastvo le v rokah malega števila ljudi. Na Francoskem pa vse varčuje, ker hoče tudi revni kmet in siromašni delavec doseči ugodno življenje. Iz te lastnosti se je razvilo tam dobro gospodarstvo, ki nam tudi v zadrugištvu kaže zanimive slike.

Rajfajzenovk nimajo toliko, kakor na Avstrijskem ali Nemškem. V zadnjem času so se pa začele kmečke hranilnice prav dobro razvijati. Ko je morala francoska banka l. 1891. ponoviti pogodbo z državo, da je smela izdajati bankovce (odtod ime banka), kakor jih izdaja naša avstro-ogrška, je zahtevala država, da je morala dati banka kmečkim zvezam 40 milijonov frankov (1 frank je 95 v) brezobrestnega posojila do l. 1920. Razentega mora dati banka vsako leto del čistega dobička kot brezobrestno posojilo kmečkemu zadrugištvu. Ta letna podpora mora znašati najmanj dva milijona frankov. — Banka se je začetkom prav nerada udala tem trdim pogojem, zdaj je pa prav zadovoljna, ker ji da tudi kmečko ljudstvo vsled danih ugodnosti veliko zasluzka. — Skupno so dobile zveze hranilnic po deželi že čez 60 milijonov frankov brezobrestnega posojila. Tem zvezam, ki se imenujejo pokrajinske (regionalne) blagajne, daje država brezobrestna posojila, ki smejo biti le štirikrat večja, kakor so deleži zvez. Vseh zvez je zdaj 95 z deleži 13.050.973 frankov in 46.608.377 frankov državnega posojila. Zveze so posodile kmečkim hranilnicam 470 milijonov frankov. Kmečkih posojilnic je 3000, ki imajo 140.097 udov in 9.521.419 frankov deležev ter 483.929.500 frankov posojil.

Država zahteva za velike ugodnosti, katere daje zvezam, tudi protiusluge. Kadar hočejo bogatini, ki igrajo na borzah, državne papirje v ceni potisniti, morajo zveze precej vladi priskočiti na pomoč in pokupiti državne zadolžnice, ki vsled tega nikdar posebno ne padejo v ceni ali kurzu, z vso gotovino.

Nekaj posebnega so na Francoskem družbe za kruh, mi bi jih imenovali pekarije. Našteli so jih lani 600. Pred šestdesetimi leti je bilo žito posebno drago. Še naši očetje so nam pripovedovali, da so takrat tudi pri nas prodajali mernik pšenice po 4—5 gld. — Na Francoskem so peki kolikor mogoče dosti pšenice pokupili in potem ljudi prav neusmiljeno drli. V deželi je bila že stara navada, da so revni kmetje prinesli pekem žita in dobili proti malemu doplačilu enako težo kruha. Še zdaj je na kmetih navada, da prinese gospodar peku 100 kg pšenice in dobi 75—80 kg kruha. Če hoče za 100 kg pšenice dobiti 100 kg kruha, mora nekaj čez 6 K doplačati. Takrat niso hoteli peki menjati kruh za žito. Kmetje so se vjezili, stopili skupaj in osnovali za celo vas ali celo občino skupno pekarno kruha, ki sprejema od kmetov žito in jim daje kruh proti malemu doplačilu. Povsod, kjer imajo take krušne zadruge, je kruh pri 1 kg 4—10 v ceneji, kakor pri pekih. Uradno so dokazali, da je družina s petimi glavami prihranila v enem letu 60 frankov, pri drugi zadrugi se je izkazalo, da je na vsakega posameznika prišlo do 29 frankov dobička. Opomniti je treba, da Francozi jako radi kruh jedo, pa ne kakšnega turškega ali ajdovega, temveč le lepega pšeničnega. Le mala občina Renny je l. 1904. zaslužila s peko kruha 14.000 frankov. Kjer so osnovali zadrugišno pekarno, je šla cena pri pekih precej nazaj. — Misel ne bi bila slaba za naše kmečke vasi. Drva so draga, ljudi ni; ko bi se za celo vas v eni hiši peklo, bi stroške zelo zmanjšali in čas prihranili. V nekaterih krajih imajo pri društvih prav dobro vpeljano prodajo kruha. Tudi revne zasebnice si v mnogih vaseh na ta način pošteno služijo kruh.

Prav lepe uspehe so dosegli tudi v mlekarnstvu. Tam imajo menda najstarejše sirarne na svetu. Že pred 500 leti so izdelovali trdi sir (gruyere), ki je že davno znan v trgovini. Navadno se razume pod tem imenom sir nekoliko posnetega mleka ali sir druge vrste. Naš avstrijski sir se navadno prodaja pod tem imenom. Zadrugišno podlago so imele od začetka vse sirarne. Pozneje so po zgledu švicarjev mleko prodajali sirarjem. Zdaj so pa kmetje spazili sirarje, da se med sabo za ceno zmenijo, da ne bo nobeden mleka drago plačeval. Začeli so zopet snovati zadruge. Skupno jih je na Francoskem 1750. Kmetje dobijo navadno 14 v za 1 l mleka. Sicer so na Francoskem ljudje kakor pri nas le



še malo navihani. V Pariz pride skoro tretjina mleka pokvarjenega, v druga mesta le do 10 odstotkov.

Vinarske zadruge se doslej niso posebno obnesle. Vsak kmet misli, da ima najboljšo vino. Niti misliti si ne more, da bi bilo sosedovo blago enakovredno. Ta nevošljivost in nezaupnost je glavni vzrok, da se ne more razviti združeno delo. Začeli so vendar. Država jim je dala denar, osnovali so kleti in v skupnem delu dosegli prav lepe uspehe. V Herjolu je osnovalo 300 kmetov tako zadrugo. Imeli so skupno 50.000 hl vina, katero so prodali za en milijon frankov. Iz teh števil precej vidimo, koliko vina se tam pridelalo. Na enega kmeta pride povprečno 170 hl ali 300 veder. Pri nas je malo gospodarjev, ki bi pridelali 300 veder v letu. Toda cena ni posebno visoka. Po našem denarju so skupili za 1 l le okoli 20 v. Navadno vino se na Francoskem prodaja po 8—16 v. — Začetki v vinarskih zadrugah so vse-kako prav ugodni.

Sadja ima dežela prav obilo. L. 1892. so cenili vrednost vsega sadja na 292 milijonov frankov, l. 1909. pa na 400 milijonov. Doma napravijo do 16 milijonov hl mošta, veliko posuše, veliko tudi prodajo v tuje države. Največ ga kupijo Angleži (za 40 milijonov frankov). Veliko gre francoskega sadja tudi na Nemško. Francozi so pametni ljudje. Pri nas čakamo, da pridejo kupci in se pulimo z njimi pri prodaji za par vinarjev. Navadno ima prekupec več dobička, kakor kmet dobi za vse sadje. A Francozi grede na Angleškem proizvedovat, kako se tam prodaja in kakošno blago se zahteva. Kaj če stane vožnja nekaj kron, ko se blaga za milijone prodajo. Tako pošiljajo blago naravnost na trg in res dosežejo najvišje cene. Lepo jim grede na roke tudi železnice, ki imajo v službi posebne uradnike, ki so v trgovini popolnoma izurjeni. Železnice hočejo zaslužiti. Čim več je vožnje, več je dobička. Pošiljajo svoje izvedence v razne kraje na Francosko in še bolj v inozemstvo, posebno na Angleško, da bi proizvedeli, kako in kam bi se domači izdelki boljše prodali. — Železnice izdajajo poročila in kmetje kmalu spoznajo, kam se bo prodalo z večjim dobičkom. Sploh podpirajo železnice izvoz in trgovino na vse mogoče načine.

Naš mali kmet ali domače zadruge se menda ne bodo posebno ponašale, da so jim železnice preveč naklonjene. Naša država ima konzule v tujih državah za velike trgovine, ki jim grede s svetom na roke, za kmeta se pa navadno ne briga. Pomagaj si sam, kakor veš in znaš.

Lanarstvo se je tudi pričelo razvijati na združni podlagi. Pri nas so pričeli kmetje vedno bolj opuščati to preko. Država da do 60 frankov podpore za 1 ha z lanom obdelanega sveta.

## Margarin.

Ko so ljudje spoznali, kako je maslo okusno in tečno, so si kapitalisti kmalo domislili, da bi se dalo tudi pri tem kaj zaslužiti. Vsled novih iznajdb so dosegli, da bi se dal loj goveje živine kaj dobro porabiti za napravo masla, če se le nekaj pravega masla ali smetane zraven porabi, da dobi ta primes okus pristnega masla. Osnovale so se tovarne za umetno maslo, ki je prišlo pod imenom margarin v kupčijo. Boga-te tovarne so plačale velike inserate v največjih časopisih in si preskrbele že kemične preizkušnje najboljših učejakov, kako je margarin dober in okusen. Vsled vednih slavonspevov so ljudje nazadnje začeli verjeti, da je to res nekaj posebnega. Vplivala je tudi cena. Loj je veliko cenejši kakor maslo. Mlekarne niso mogle pristno maslo prodajati po isti ceni, kakor tovarne svoje izdelke. Poraba margarina se je zelo razširila. Zdaj ga prodajo gotovo petkrat toliko, kolikor pravega masla. V Nemčiji se je povzdignila poraba margarina v desetih letih od 75 milijonov kilogramov na 1000 milijonov kg. na leto. Gotovo dajo Nemci za margarin na leto čez 2200 milijonov K. Pri nas ga imajo večinoma po vseh hotelih, gostilnah, pekarijah in mnogih boljših hišah v mestih.

Zdaj je prišla težava za tovarne. V raznih krajih so ljudje vsled umetnega masla zboletli, mnogi tudi umrli. Napravili so poskušnje, dajali v kemičnih preizkuševališčih to maslo psom, ki so kmalu poginili.

Začeli so torej natančneje priskave in dosegli, da so pridajali tovarnarji iz same lakomnosti mnogo rastlinske maščobe, ki je bila strupena. To je ona rastlinska maščoba, ki se je v zadnjih letih tolikokrat pri nas hvalila, da popolno zadostuje mestu naše navadne zabele. Mnogi so poskusili, navadno s slabim vspehom.

Zdaj dokazuje Ceres, kako ostudno se pripravljata ta maščoba in kako nagusno se ji odvzame zoprni duh gnilobe in pokvarjenosti. — Zrna navadno zbirajo zamorci, ki imajo že sami na sebi nek poseben smrad. Pobere se vse, zrelo in nezrelo, mnogo popolno gnilega pride v posodo. Maščoba se vsled gnilobe razkroji. Ko se olje napravlja, pridejo bakterije, da se naokoli razširja vsled razkroja grozen smrad. Na olju plavajo ličinke raznega mrčesa. Olje se hitro kisa.

Navadno pa pripeljejo v Evropo zrna po ladjah. Potem se morajo sado- vi izbrati in tam posušiti. Tu se pa godi še stokrat bolj čedno pri onih, ki grede v daljne kraje češplje iskat in jih doma pokuhajo, kakor pri izdelavi tega olja. Vse se zasmradi, ognije in konča. Ples in glive se primejo zrna. Da ima tako olje slab duh in je neužitno, je umevno. Pomagati mora žveplena kislina ali hudičovo olje. Iz tega se napravlja ono izvrstno kokosovo olje, ki se porabi za milo, za zabelo ali mar-

garin. Mi prav želimo, da bi jim vsem dobro teknilo, visoki in nizki gospodji, ki to zmes uživajo.

Korespondenca za kemijo živil pa še nekaj drugega pristavlja: Mi ne moremo vedeti, ali je v tem loju, ki se res porabi po tovarnah margarina, mast ravno pobitih živali ali le loj poginjenih živali, mast mrhovine, ki se da v takih tovarnah prav dobro porabiti. Mogoče je, da mrhovino uživajo v onem umetnem maslu.

Dober tek! Mi ostanemo pri svoji zabeli. Res bi pa kmetje prešiče in maslo veliko boljše prodali, ko bi se poraba margarina bolj omejila.



## Starost prešičev po zobeh.

Pri raznih domačih živalih se da starost določiti precej natančno po raznih telesnih znakih. Tako jo določujemo pri konju po zobeh; tudi dlaka pri starejših kopitarjih vedno bolj siví, zlasti na glavi, jamica nad očesom se vedno globlje vdira itd. Pri govedih je značilno najprej izmenjavanje zobovja, pri kravah pa tudi obročki na rogeh. Vzrok teh obročkov je ta-le: Ko tele sesa, se zoži kravji rog, zlasti pri zelo mlečnih dojnicah in zaostaja v rasti vsled nezadostne hrane, ki mu jo dovajajo krvne žilice; saj meri v času laktacije ali sesanja vendar celo go-spodarstvo živalskega organizma na to, da čim najboljše redi mladiča in pospešuje njegovo rast. Po odstavljenju se prerez rogov zopet poveča, obroček je tu. Ako prišteješ k številu obročkov število 2 (z dvema letoma krava prvič teleti), potem dobiš starost krave, seveda le pod pogojem, da je bila krava tudi vsako leto breja.

Težje je določevanje starosti po zobeh pri prascu. Veliko večino pokolje-mo v mladosti pred izpolnjenim enim letom in vendar raste domači prašič cela štiri leta! Da ni posebno prijetno preiskavati zobovja pri živalicah, ki so brihtne kot živo srebro, je pa tudi jasno. Vendar podajam vsled zanimivosti tukaj ključ, kako utegneš spoznati starost svojega ščetinarja po neutrudljivem njegovem mlinskem kamenju.

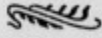
Prešič ima 28 začasnih zob, ki jih izmenja pozneje, 44 pa stalnih. Zobje prodirajo in se izmenjavajo v naslednjem redu, ki ga je moč umeti le, ako si zapomnimo preje to-le. Pri odraslem prešiču je takozvana zobna formula sledeča:

3, 1, 4 | 3 to je prašič ima v desni go-  
3, 1, 4 | 3 renji in spodnji čeljusti po  
3 sekalce, ki jih imenujejo začasní pri  
sredi, prvega kleščce, drugega srednji  
sekalec, tretjega krajnik, nato pride po  
en velik čekan, za njim pa po 4 pred-  
meljaki in po 3 meljaki. Predmeljaki  
trgajo izživalsko, meljaki pa izrastlin-  
sko krmo.

Na svet prinese pujsek 8 zob, in sicer so prodrli že mlečni krajniki in

pa čekani. Z 2—3 tedni dobi prešiček 1. in 2. predmeljak, s 4 tedni kleščnike, s 5—6 tedni 3. predmeljak in se more zdaj že samostojno rediti. Po preteku 2½—3 mesecev se prikažejo središčniki, s 6 meseci prvi trajni meljak in 4. predmeljak, ki se tudi izmenjava; z 9 meseci pride 2. trajni meljak in od slej se začenja izmenjavanje zob pričenši z mlečnimi čekani in krajniki.

V starosti enega leta izpadejo in se izmenjajo kleščniki ter 1. in 2. predmeljak, nekoliko pozneje tudi 3. predmeljak, v 16.—18. mesecu srednji sekalki. V tem času se prikaže tudi zadnji meljak, zob modrih. Pengov.



## Tržni pregled.

Kava se je podražila na svetovnem trgu za 17 v. Trgovci so hitro zaželeli večji zaslužek ter so kavo podražili pri 1 kg za 40 v. Tako bodo zaslužili, ne da bi zaradi tega z mazincem genili, v našem cesarstvu nekaj nad 10 milijonov kron. Pa pravijo, da kmet odira!

Vina primanjkuje. Na Nemškem bo morala vlada preskrbeti ubogim vinogradnikom delo iz državnih blagajn. Nimajo ničesar. Na Francoskem je vina skoro za polovico manj, kakor druga leta. Cena je zdaj skoraj trikrat višja, kakor lansko leto. Storite, kar boste mogli, da se naši ljudje še bolj ne navajajo žganja.

Pomanjkanje živine se kaže že precej občutno. Ker se je v zadnjem času tudi med nami po nekaterih krajih pojavila kuga na gobcu in parkljih, je bilo mnogo sejmov prepovedanih. Vendar se kaže, da imajo pri sedanjih draginji glavni dobiček prekupci in mesarji, ne pa kmetje. To prav lahko lokazemo.

Leta 1910. so pripeljali na Dunaj 188.096 glav debele živine, 11.094 navadne in 52.220 telet, torej skupno 251.410 glav. Če tudi tožijo o groznem pomanjkanju, se vendar ni nikdar razun leta 1909. več živine pripeljalo od leta 1904. Leta 1910. smo izvozili iz tržave le preko Dunaja 36.105 prav rejenih volov. Prodajali so leta 1905. na dunajskem trgu govejo živino od 48 do 105 K, 1906. od 48 do 109 K, 1907. od 50 do 105 K, 1908. od 38 do 100 K, 1909. od 41 do 102 K, 1910. od 58 do 106 K 100 kg žive teže. To so uradne, popolno zanesljive številke. Kje je torej ona neizmerna draginja?

5. januarja 1911. so prodajali na dunajskem trgu najboljša teleta po 136 do 160, druge vrste po 104 do 134, tretje po 82 do 100. Telečje meso se je prodajalo v veliki klavnici po 112 do 230 vinarjev 1 kg. Mesarji so prodajali sprednje meso s priklado (na Dunaju je namreč pri vsakem kilogramu en četrt kilograma kosti) po 120 do 220 vinarjev, zadnje po 140 do 280 vin., sprednje brez priklade po 140 do 260 vin., zadnje brez priklade po 160 do 400 vin. 1 kg. Goveje meso so prodajali v klavnici na

debelo sprednje po 100 do 192 vin. 1 kg, zadnje po 116 do 210 vin. 1 kg, izbrano za rostbeef in filet po 148 do 300 vin. Mesarji so prodajali sprednje meso s priklado po 120 do 200 vin., zadnje s priklado po 140 do 240 vin., sprednje brez priklade po 140 do 240 vin., zadnje po 160 do 300 vin., izbrano po 200 do 500 vin.

Prešiči so bili 5. januarja 1911.: debeli po 104 do 112 vin., zdaj je šla cena zopet naprej. V klavnici se je prodajalo meso po 156 do 230 vin. 1 kg. Mesarji so prodajali meso s priklado po 160 do 260 vin., brez priklade po 180 do 300 vin. 1 kg. S tem je dokazano, kam gre veliki dobiček pri draginji mesa. Kmet dobi komaj svoj trud poplačan, mesarjem po mestih ni nikdar zadosti.

Cena goveje živine gre počasi nazaj. Februarja pride na trg debela živina sladkornih tovarn. Te velike tovarne porabijo na milijone centov pese, kateri vzamejo sladkor, ko ostale hranilne snovi porabijo za pitanje volov. Navadno imajo po več sto volov, nekatere tudi na tisoče. Navadni kmet se ne more z njimi kosati, ker te tovarne pokrmijo le odpadke, katere ne morejo drugače porabiti.

Cena prešičev je še vedno visoka. Prav bati se je pa nove trgovinske pogodbe s Srbijo, ki je 24. januarja stopila v veljavo. Z govejo živino si sami Srbi dosti ne upajo, ker jo menda na Laško boljše prodajajo, kar jim prav iz srca privoščimo. Za srbske prešiče je pa najboljši trg v Avstriji. Le v okolici Belgrada so imeli januarja 10.000 prešičev popolno izpitanih, da jih precej po sklenjeni pogodbi potisnejo na naše trge. K nam pride na leto 70.000 prešičev, kar se seveda precej pozna. Bati se je, da bodo šle cene nekoliko nazaj. Tolažbo imamo pa vendar, ker primanjkuje povsod koruze. Debelih prešičev ne bo veliko. Za enkrat bo še gotovo urana prešičoreja kmetu največ nesla. — Dunajčani se še vedno boje kuge na parkljih. Zato ne zaupajo domačemu maslu in ga veliko naročujejo na Švedskem in Danskem. Domače maslo iz Tirolskega, Solnograškega in Nižje Avstrije ne gre prav dobro izpod rok. Pri nas se še vsi mlečni izdelki lahko prodajo. Če se bo Reka tako razširila, kakor zdaj Mažari prorokujejo in z njo tudi druga mesta v Istri, se ni bati za prodajo našega mleka in masla.

Žitne cene gredo stalno naprej. V Argentini je bila žetev veliko slabša, kakor so upali. Argentinci ne dajo zato žita po ceni. Tudi v Avstraliji je bila le srednja letina. Povsod, kjer kupujejo, so prisiljeni dražje plačevati. Rusi čakajo boljnih cen. Vlada je milijone založila, da bi ne bila prisiljena prezgodaj prodati. Pričakovati nam je torej še znatnega zvišanja cen, če ne bo pomladna pšenica obetala bogate žetve. Cene so po svetu zelo različne. Vendar ni zaradi cene in nagle vožnje po morju prav posebnega razločka. Celi svet je postal skoro en sam gospodarski trg. V Nju Yorku je pšenica po K 18·50, v

Berolinu zaradi visoke carine K 24·84, v Parizu K 26·26, tudi zaradi carine, v Odesi na Ruskem po K 17·64. Pravijo, da je letos ameriška pšenica boljša, kakor ruska. Na Dunaju je 23—24 K vsakih 100 kg. Turščica je bila v južni Ameriki slaba, v severni boljša. Zdj stane v Nju Yorku K 11·40.

Naše sladkorne tovarne so v velikem strahu. Največ sladkorja izvozijo na Angleško, kjer ni skoro prav nič sladkornih tovarn. Zdj hočejo še Angleži na vsak način poskusiti sami sladkor izdelovati. »Če drugod gre, zakaj bi pri nas ne šlo?« Izračunali so čisto natančno, koliko mora zemlja nesti, če se sladkorna pesa zaseje, in koliko bodo imele tovarne dobička. Kmetom hočejo plačati za 100 kg pese K 2·1—2·40. Od pese na 1 ha bo imel kmet do 300 K čistega dohodka, tovarna pa na leto 240.000 K dobička brez odpadkov, ki se za živino dobro porabijo. Letos bodo gotovo le v enem okraju zasadili 800 ha — do 1400 oralov — in sezidali novo tovarno za sladkor. Našim tovarnam zna to veliko škodo napraviti. Sladkor bo ceneji, toda lotili se bodo drugih panog kmetijstva, če ne bodo mogli pese izpečati, kar bi bilo pa zopet nam v škodo, ker bo preveč blaga. Sicer pa ni še uspeh angleškega poizkusa gotov. Računi so začetkom lepi, nazadnje je pa treba mnogokrat le doplačati.

Kupčija z lesom je bila lani povsod slaba. Mnogo dobrih tvrdk je faliralo. Les za drva se je še prodal, deske pa prav slabo. Tudi smrekov les za jame rudokopov ni imel cene, bukovi švelarji so se težko prodali. Najboljša je bila še kupčija z lesom za papir. Tega se vedno več porabi. Celi gozdi gredo v papirnice. V novem letu pričakujejo tudi v tej kupčiji znatnega izboljšanja.

**Kathreiner  
Kneippova  
sladna kava**

je le ena, posnem-  
kovpa je več! Zato  
pozor! Zahtevajte  
in jemljite samo  
izvirne zavoje  
z imenom  
**Kathreiner**



Poživi pretakanje krvi, pospeši delavnost živcev,  
utrdi kožo proti prehlajenju  
edinole

Kot voda za glavo, ustna, oziroma zobna voda in  
za olepšanje poiti  
neobhodno potrebno

# Diana-Francovo žganje

## Vaš zdravnik

Vam rad priporoča Diana-Francovo žganje vsled njegovega desinfikujočega in obenem osvežujočega učinka, ki ga povzročuje v prvi vrsti njegov dodatek — mentol —. Temeljna snov Diana-Francovega žganja je najfinejši dvojno izhlapevani vinski destilat.



plomba gorenjo varstveno znamko. 3128

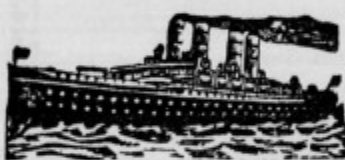
Gorenja varstvena znamka Vas varuje pred ponarejanji. Zahtevajte pri nakupu pristojo Diana Francovo žganje in pazite na to da nosi steklenica ime „Diana“ ter da ima zamašek in

## Hišni prijatelj

v pravem pomenu besede se more imenovati naše Diana-Francovo žganje vsled svojih izbornih učinkov, nizke cene in vsestranske porabnosti. Cena mali stekl. 50 v, srednji stekl. K 1'20, veliki stekl. K 2'40. Dobiva se povsod, kjer pa ne, naj se pa naroči naravnost pri „Diana-Franzbranntwein Produktion G. m. b. H. Dunaj I., Hohenstaufeng. 3 s.

## Učenca

se takoj sprejme za vrtnarsko obrt. — Več pove Ivan Bizovičar, vrtnar, Kolezijska ulica št. 16. 98



V Ameriko in Kanado

sklozna, cena in varna

voznja 29/27/07 **Cunard Line**

Bližnji odhod iz domače luke

Trsta: Ultonia 18./2., Saxonia 4./3., Pannonia 15./3. 1911.

Iz Liverpoola: Lusitania (najboljši največji in najlepši parnik sveta), 28./1., 18./2., 11./3. 1911, Mauritania 11./2., 4./3., 25./3. 1911.

Pojasnila in vožne karte pri Andrej Odlasek, Ljubljana, Slomšk. ul. 25, blizu cerkve Srca Jezusov. Cena vožnji Trst-New-Jork III. razred K 180.— za odraslo osebo vstevši davek in K 100.— za otroka pod deset let vstevši davek.

## Orožje, streljivo in lovske potrebščine.

Vsako orožje je izstreljeno in nosi državni pečat za streljanje Le najboljša kakovost in lepo izdel. blago. Jamstvo za izborno funkcijoniranje.



St. 100. **Lefauchaux-smokres**, kal. 7 mm. 6 strelcov, za patrone s stiftom, svetlo poliran s poliranim orehovim držalom, varnostnega zapora, dolgost 17 cm komad. 100 Isti kaliber 9 mm K 7 50. St. 101. Kaliber 7 mm, najfineje poniklan K 6-50. Kaliber 9 mm K 8-50.

### Patroni za samokrese:

St. 507, 7 mm. baše se s kroglo,	25 kom. K	— 80
509, 9	25	— 95
508, 7	25	— 1—
510, 9	25	— 125
511, 7	25	— 70
512, 9	25	— 90

Največja izber vseh vrst samokresov, žepnih pistol, tercerol, pistol za gonjače in vino trdnike, Flobert-Tešings lovskih pušk, lovskih potrebščin, streljiva itd. najdete v mojem glavnem centru z nad 3000 podobami, ki se pošlje vsakomur zastonj in franco.

C. in kr. dvorni založnik

**JAN KONRAD** razpošiljalnica v Bräxu 1400 (Češko),

## Imate li

kedaj tako ugodno priliko? Kje že, kot pri meni, dobite 40 metr. sortiranih ostankov v kosih po 136

3—10 metrov, med istimi: Barhant, zelo moderni vzorci za damske obleke in bluze. — Flanelo, okusni vzorci za srajce, bluze itd. — Cefir, elegantni vzorci za bluze, obleke itd. — Kanafas, živahne barve za posteljne prevleke; Oksof. platno, papita blago, modrikasto blago, i. t. d. za samo

# 17'—K?

Vsi ostanki popolnoma brez napake in zajamčeno pristno barvni. Naročite tako! Daleč 40 metr. finega platna za životno in posteljno perilo za K 19'50. Rjube brez šiva, zajamčeno platno, nedosežna dobra kakovost, 150 cm široke, 220 cm dolge, komad K 2'65. Najmanj se odda 3 kosov. Razpošilja se po povzetju!

Thalnicna Julij Kantor, Baby pri Nachodu (Češko).

## „Ergo“ svetilka

Najboljša kovinsko-žična svetilka! svetlobna moč od 16—1000 HK za vse rabljive napetosti

Proti prelomu najbolj varna! zato zahtevajte pri vseh elektrarnah in inštalaterjih samo ERGO-SVETILKO.

Glavna razpošilj. Wolframovih svetilk

Henrik Weltin 3440

Dunaj VIII., Piaristengasse št. 28.

70% prihranka toka.



Putniki v Ameriko Materijali dobro, po ceni in zanesljivo potovali naj se obrnejo na **Simona Hmetelca** v Ljubljani Kolobovske ulice 26. Razgovor pri Pojasnilu daje se brezplačno.

Spreten

## uradnik

### se sprejme

v večji tovarni. — Biti mora kristjan, 24—28 let star, neoženjen in popolnoma več slovenskega in nemškega jezika, splošno in trgovsko izobražen.

Natančne ponudbe pod »H. B. Nr. 1911« na Haasenstein & Vogler, A.-G., Dunaj I. 215

Vsaki dan mnoge potvalnih pisem in vel. za naročiti

**3 delni modroci!**

iz preperitane trpežne tkanine po ameriškem sistemu izvrstno blago pravi za vsako posteljno velikost K 16—18—22 — boljše K 27—33—40 — Razpoložljive pod lastnostv izrabo in cen. ne vrsto po povzetju. Zamena dovoljena!

D. Schramacher, Taus 246, 77— (C. S. G.) 24

Cenik in vzorci tudi od posteljnega blaga in izdelanih postelj zastoj.

Naročajte „Slovenca“!



**Record** izborna voda za lasne krepitve, je proti glaveboli in izpadanju las. Nebovska proti prhljavi, za plešaste nepreceni, zajamčeno mekšo dljivo, učinkovito po kratki uporabi. 1 steklo K 3 90 zadostuje za več časa. — Nuznamiti je, ako se za temne ali svetle lasi.

**Ella-pomada** pospeši rast las in brade, napravi lasne mehke in goste —

Mnogobesedna priznava pisma. — Odlikovana z zlato kolajno, častnim križcem. — 1 lonček K 2 — in 3-5, 1 lonček K 5 — in K 8 50 — Naročila samo proti povzetju ali če se pošlje denar naprej. — Dobi se pri iznajditeljski

gospej **KAMILI MITZKY** 18

Maribor (Staj.), Goethejeva ulica 2 k.

**Dobre harmnike K 4'80. Nad 100.000 komadov razprodan.**

Nikake carine! Jamstvo! Zamena dovoljena ali pa dezer nazaj.



St. 300%, 10 tipk, 2 reg., 28 gl., vel. 24 12 cm K 4'80. — St. 657 1/2, 10 tipk, 1 reg., 28 glasov, vel. 30 15 cm K 5'20. — St. 305 1/2, 10 tipk, 2 reg. 50 glasov, vel. 24 12 K 6'20. — St. 663 1/2, 10 tipk, 2 reg. 50 glas., vel. 31 15 cm K 8'—, — St. 685 2 10 tipk, 2 reg., 50 gl. vel. 28 16 cm K 9'—.

Sola za samouk k vsaki harm. zastoj.

Pošilja proti povzetju c. kr. dvorni založnik

**Jan Konrad**, razpediteljalnica glasbil v Brnxi št. 1377 (Češko).

Ostavi katalog z vel. kakor 3000 slikami za zahtevno zastavo in izrabo.

Pri revmi

celo v zastarelih steklenih lina vrbanje z

**Ichtiomentol**

iznaden uspeh 6000 priznanih pisem s steklenic franko K 6 —. Edina razpoložljiva po cen. svetniku in lekarnarju

**S. EDELMANN**, SAMBOR, Ringplatz 34.

Naročajte

„Slovenca“!

**Daje po**

**4<sup>3</sup>/<sub>4</sub> %**

# Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg 19

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in jih obrestuje - **po 4<sup>3</sup>/<sub>4</sub> %** brez odbitka, tako, da dobi vlagatelj od vsakih vloženih 100 K čistih 4 K 75 v na leto. Rentni davek plačuje društvo samo. Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo. Daje tudi svojim članom **predujme** na osebni kredit, vračljive v 7 in pol letih (90 mesecih ali 390 tednih) v tedenskih, oziroma mesečnih obrokih, kakor tudi posojila na zadolžnice in menjice.

**Dr. Fr. Dolšak** l. r., zdravnik v Ljubljani, podpredsednik,

**Prelat A. Kalan** l. r., predsednik.

**Kanonik I. Sušnik** l. r., podpredsednik.

**Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje!**

Lenarni promet do 31. decembra 1910  
čez 85 milijonov kron.

Lastna glavnica K 503.575·98

Stanje vlog dne 31. decembra 1910  
čez 21 milijonov kron.

# LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

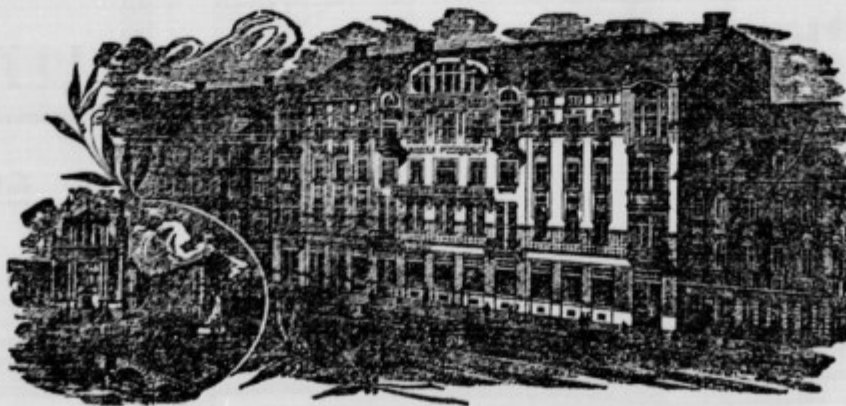
6

Miklošičeva cesta št. 6, pritličje, v lastni hiši nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema **hranilne vloge** vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

**4<sup>1</sup>/<sub>2</sub> %**

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih vloženih **100 kron čistih 4·50 kron na leto.**



Za nalaganje po pošti so poštno-hran. položnice na razpolaganje. Sprejema tudi vloge od svojih zadrugnikov na tekoči račun ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vredn. papirjev. Menjice se najkulant. eskomptirajo.

**Dr. Ivan Sušteršič**, predsed. **Josip Siška**, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: **Anton Belec**, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. L. **Fran Povše**, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. **Anton Kobi**, posestnik in trgovec, Breg p. B. **Karol Kauschegg**, veleposestnik v Ljubljani. **Matija Kolar**, stolni dekan v Ljubljani. **Ivan Kregar**, svetnik trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. **Fran Leskovic**, hišni posestnik in blagajnik »Ljudske posojilnice«. **Ivan Pollak ml.**, tovarnar. **Karol Pollak**, tovarnar in posestnik v Ljubljani. **Gregor Šilbar**, župnik na Rudniku.